

Без хліба (скорочено)

Борис Грінченко

В оповіданні "Без хліба" змальовано становище голодуючій селянської сім'ї.

Край села стояла поганенька хата, в якій жив селянин із жінкою та дитиною. Побралися вони три роки тому, жінка була з іншого села, а нещодавно у них з'явилася дитина. Жили вони бідно за весь час з худоби в них була лише теличка, та й та померла рік тому. Померла теличка, їй не було чим годувати, і самі вони постійно недоїдали.

На весну зовсім у сім'ї не стало хліба. Тижнів зо три позичками жили, а тепер уже й позичати ніхто не хотів, і як бути далі вони не знали. Казала Горпина Петрові до пана піти, найнятися. Пішов на сусідній хутір — не взяли: і так багато, кажуть, наймитів. До другого пана пішов, той глянув, що в Петра одежа — латана, подумав, що гольтіпака — не схотів і говорити.

Залишилося в них борошна на дві прісних хлібинки, дитину годувати вона вже не могла, від голоду в неї молодого пропало. Голодна дитина плакала, Горпина переживала, але намагалась підбадьорити чоловіка. Вона сподівалась, що може попросить в когось коня та поїде до батька, який дасть хліба хоч мішечок для них. Плач дитини терзав душу Петру і він вирішив йти до старости в ратушу, щоб попросити хліба з гамазеїв.

Прийшов Петро в ратушу, просив хоч мішечок хліба, але староста сказав, що потрібний дозвіл від від начальства. І як Петро не просив, і повернути обіцяв, але отримав відмову.

Пішов Петро з ратуші. Та й обняла Петра злість; така злість у його в серці заворушилася відразу на старосту, що й не сказати. По двору блукає, а думка не кида: "Не вмирати ж із голоду! Моє ж добро, не чие там, бо й я ж туди зсипав, а тепер, як мені їсти нічого, так дати не можна! Ну, так я ж у вас не прохатиму! Я й сам без вас візьму!"

Довго Петро думав над цим, але коли в них уже й картоплі не лишилося вирішив піти на грабунок, сказав про це Горпині, але вона сказала, що краще померти ніж стати злодієм. Але Петро все вже для себе вирішив.

Діждався Петро півночі, одягнувся, узяв з собою три мішки й свердел та й пішов до гамазеїв. "Може, вернутися?.. А завтра знову будемо без хліба!.. Ні вже — піду!" Щороку зсипавши зерно в засіки, знав, з якого воно боку. Просвердлив дірку. Зерно сипнуло. Трусячись, як у пропасниці, Петро понасипав усі три мішки, хоча вони були й неповні, бо дірку свердлив низенько.

Нікому й на думку не спало, що можна було вкрати хліб із замкненої гамазеї. Та й крадіжка була невеличка, ніхто й не помітив. Аскоро життя стало налагоджуватися, Петро пішов у найми до сусіднього пана. Дома злидні zostалися злиднями, але й те хвалити бога, що хоч голодні не сиділи. А про крадіжку й досі не чуть було нічого. Але Петро не заспокоївся. Він давно вже згубив свій спокій. А Горпина на нього й дивитися не могла, і слова до нього не говорила. Він все частіше став ночувати в пана, щоб не

бути в гнітючій обстановці, він розумів, що Горпина його осуджує.

Дума по думі минали в Петровій голові, все чорні, непривітні думи. Раз, серед ночі, у нього промайнуло в голові: признатися? в острог замкнуть... Там зі злодіями, з розбійниками^.. А хіба він сам не злодій? Ну й нехай у пута закують, поведуть... Петро тихо йшов до волості. Він і сам не пам'ятав, як протовпився проміж людей. Він зняв шапку і як йому було важко, але все ж зізнався:

— Люди добрі! Простіть мені, бо я злодій! Я вкрав з гамазеї...

І те промовивши, він упав до ніг громаді. Громада ледве зрозуміла, за віщо Петро зве себе злодієм, бо нікому й на думку не спало, що з гамазеї вкрадено. Писар звелів був арештувати Петра, та громада не дала:

— Це наше добро, наш: і суд, — гукали люди.

Але громада нічого не зробила Петрові. Він повернув три повних мішки хліба. І немов удруге на світ народився тоді. Громада не розумом, а якось серцем почула, як Петро міг дійти до такого діла, і ніхто більше не згадував про це.

А відносини між ним і Горпиною скоро налагодились.